

DELPROGRAM 5

Detaljbeskrivning operativ verksamhet

HANDLINGSPROGRAM 2020 – 2023

Reviderad 2021-04-14

Innehåll

1 Inledning	2
1.1 Mål för den operativa verksamheten.....	3
2 Förberedande inför räddningsinsats.....	4
2.1 Beredskapsorganisation	4
2.2 Operativ förmåga.....	5
2.2.1 Den enskildes förmåga	6
2.2.2 Stärkt enskild förmåga	6
2.2.3 Inledande insatsförmåga (FIP).....	6
2.2.4 Basförmåga	7
2.2.5 Särskild förmåga.....	7
2.2.6 Stationernas förmåga.....	8
2.3 Ledningsorganisation	10
2.3.1 Ledningsstruktur	10
2.3.2 Ledningsnivåer	10
2.4 Kompetenser	12
2.4.1 Kompetensutveckling	13
2.5 Resurser.....	14
2.5.1 Specialresurser i förbundet	14
2.5.2 Nationella resurser	14
2.5.3 Internationella resurser	15
2.5.4 Samverkande organisationer	15
2.6 Räddning i kustnära miljöer	16
2.7 Insatsförberedande	18
2.7.1 Brandvattenförsörjning	19
2.8 Alarmering.....	19
2.9 Farlig verksamhet.....	20
3. Under räddningsinsats	21
3.1 Varning och information till allmänheten	21
4. Efter räddningsinsats	22
4.1 Insatsutvärdering.....	22
4.2 Olycksundersökning	22
4.2.1 Utökad olycksundersökning	23
4.2.2 Fördjupad olycksundersökning.....	23
5. Räddningstjänst under höjd beredskap	23

1 Inledning

Ovan benämnda delprogram beskriver Gästrike Räddningstjänst verksamhet i skeden beskrivna före, under och efter räddningsinsats. Delprogrammet anger hur räddningstjänst enligt Lag (2003:778) om skydd mot olyckor, LSO, ska bedrivas. Gästrike Räddningstjänst bedriver räddningstjänst på uppdrag av medlemskommunerna och ska bedrivas under normala förhållanden samt under höjd beredskap.

Med räddningstjänst avses i lag om skydd mot olyckor (2003:778) de räddningsinsatser som kommunen eller staten ska ansvara för vid olyckor och överhängande fara för olyckor för att hindra och begränsa skador på människor, egendom eller miljö. Sjukvårdsinsatser som omfattas av hälso- och sjukvårdslagen (1982:763) ingår inte i begreppet räddningstjänst.

Den enskilde har ett primärt ansvar för att skydda sitt liv och sin egendom samt att inte orsaka olyckor. Det är den enskilde som i skälighetsomfattning vidtar och bekostar åtgärder för att förhindra och begränsa olyckor. Först när den enskilde inte kan klara av situationen är det samhällets skyldighet att ingripa. Kostnader för räddningstjänst bekostas av stat eller kommun och får inte belasta den enskilde. För att det ska vara motiverat att staten eller kommunen ska ansvara för en räddningsinsats måste vissa kriterier vara uppfyllda. I LSO 1 kap. 2 § anges dessa kriterier:

- behovet av ett snabbt ingripande
- det hotade intressets vikt
- kostnaderna för insatsen
- omständigheterna i övrigt

Alla fyra kriterierna måste vara uppfyllda för att en räddningsinsats ska kunna påbörjas. Här måste dock hänsyn tas till att beslut ibland måste ske utan tillräcklig information om olyckan och under tidspress.

Gästrike Räddningstjänst ansvarar för kommunala räddningsinsatser i Gävle, Sandviken, Hofors, Ockelbo och Älvkarleby kommuner. All räddningstjänst som inte är statlig är kommunal räddningstjänst. Gränsdragning mellan kommunal och statlig räddningstjänst beskrivs i LSO 3 kap. och 4 kap och redovisas i tabell 1.

Tabell 1. Gränsdragning mellan kommunal och statlig räddningstjänst

Typ av räddningsinsats	Ansvar havet	Ansvar land
Flygräddning då nedslagsplatsen inte är lokaliserad	Sjöfartsverket	Sjöfartsverket
Flygräddning med lokaliserad nedslagsplats	Sjöfartsverket	Kommunen
Räddning av person i sjönöd	Sjöfartsverket	Kommunen
Efterforskning av försvunnen person	Sjöfartsverket	Polisen
Miljöräddning efter oljeutsläpp	Kustbevakningen	Kommunen
Fjällräddning	-	Polisen
Räddningstjänst vid utsläpp av radioaktiva ämnen från en kärnteknisk anläggning	-	Länsstyrelsen

För varje enskild räddningsinsats ska det finnas en räddningsledare som ansvarar för insatsen och dess genomförande. I kommunal räddningstjänst utgörs räddningsledaren av räddningschefen. Räddningschefen kan delegera uppgiften till någon annan som uppfyller de behörighetskrav som föreskrivs av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att vara räddningsledare. Vid statlig räddningstjänst utses räddningsledaren av den ansvariga myndigheten.

Vid kommunala räddningsinsatser som är mycket omfattande kan länsstyrelsen ta över ansvaret för all räddningstjänst i den eller de kommuner som berörs.

Många kommunala räddningsinsatser sker i samverkan med andra aktörer, exempelvis Polisen och regionerna. Varje aktör utför, utifrån sitt eget lagstöd, sina uppgifter och ingen av dem har direktiv rätt över de andra.

Gästrike Räddningstjänst ska enligt handlingsprogrammets inriktningsmål verka för att vara en effektiv och hållbar organisation samt en attraktiv arbetsgivare. En förutsättning för detta är att räddningstjänsten planeras och organiseras så att funktionsförmågan bibehålls såväl före som under och efter en räddningsinsats.

1.1 Mål för den operativa verksamheten

Gästrike Räddningstjänsts operativa verksamhet är målstyrd i flera olika nivåer, nationella mål, vision, inriktningsmål, säkerhetsmål och verksamhetsmål. Nationella mål, vision och inriktningsmål beskrivs i handelsprogrammets övergripande delprogram. Säkerhetsmål och verksamhetsmål beskrivs nedan.

Säkerhetsmål

Med stöd av resultatet från Delprogram 2 - Riskanalys och förbundets inriktningsmål har följande säkerhetsmål för den operativa verksamheten formulerats:

1. Antalet döda och svårt skadade vid bränder ska minska
2. Allmänhetens medvetenhet om brandrisker och agerande vid brand ska öka.
3. Konsekvenserna vid olyckor som kan medföra påverkan på liv, miljö och hälsa ska minska.

Verksamhetsmål

Säkerhetsmålen har brutits ner i verksamhetsmål, som beskriver vilka aktiviteter som planeras att genomföras under perioden. Verksamhetsmålen redovisas årligen i Gästrike Räddningstjänsts verksamhetsplan.

2 Förberedande inför räddningsinsats

Av LSO 1 kap. 3 § framgår det att "räddningstjänsten ska planeras och organiseras så att räddningsinsats kan påbörjas inom godtagbar tid och genomföras på ett effektivt sätt". Detta ställer höga krav på förberedelser för den operativa verksamheten.

2.1 Beredskapsorganisation

För att tillgodose behovet av att räddningsstyrkor kommer fram till olycksplats inom godtagbar tid så finns räddningstjänsten stationerad på tolv platser inom förbundets geografiska område.

Gästrike Räddningstjänst har mot bakgrund av interna utredningar, identifierat behov av att öka uthållighet vid räddningsinsatser, stärka förmågan att effektivt hantera flera samtidiga räddningsinsatser samt förbättra förmågan att påbörja räddningsinsats inom godtagbar tid över dygnets alla timmar, varje dag året runt. Under 2021 kommer Gästrike Räddningstjänst utöka sin verksamhet i Rörberg. Utökningen innebär att det dygnet runt alla dagar på året kommer finnas beredskap med ett befäl och fyra brandmän.

Utökningen i Rörberg kan genomföras genom att beredskapen samtidigt förändras vid stationerna i Gävle och Sandviken. Vid stationen i Gävle förändras beredskapen från ett befäl och sex brandmän till ett befäl och fem brandmän. Vid stationen i Sandviken förändras beredskapen från ett befäl och fem brandmän till ett befäl och fyra brandmän. För Gästrike Räddningstjänst innebär utökningen möjlighet till att snabbare få fler resurser till olycksplats samt minska antalet beredskapsförflyttningar. Beredskapsförflyttningar innebär tillfälliga avsteg från den i detta handlingsprogramms beskrivna förmåga.

Ändringen innebär att hjälpsökande i västra delarna av Gävle kommun dygnet runt kommer få kortare tid till hjälp. För hjälpsökande i Sandviken och Gävle innebär förändringen att de initiala resurserna avseende personella och materiella resurser kan minskas något. Dock kan förstärkande resurser snabbare komma till olycksplats än tidigare.

Beredskapen inom Gästrike Räddningstjänst blir efter förändringarna i Gävle, Sandviken och Rörberg enligt tabell 2 nedan:

Tabell 2. Bemanning och anspänningstider

Station	Bemanning 2020 inom parentes	Anspänningstid ¹	Tjänstgöringsfor m ²	Tjänstgöring
Gävle	1+5 (1+6)	90 sek.	Jour	24h/dygn året runt
Sandviken	1+4 (1+5)	90 sek.	Jour	24h/dygn året runt
Rörberg	1+4 (1+2)	90 sek.	Jour	24h/dygn året runt
Skutskär	1+4	5 min.	Beredskap	24h/dygn året runt
Bergby	1+4	5 min.	Beredskap	24h/dygn året runt
Hedesunda	1+4	5 min.	Beredskap	24h/dygn året runt
Storvik	1+4	5 min.	Beredskap	24h/dygn året runt
Ockelbo	1+4	5 min.	Beredskap	24h/dygn året runt
Hofors	1+4	5 min.	Beredskap	24h/dygn året runt
Österfärnebo	1+2	5 min.	Beredskap	24h/dygn året runt
Järbo	--	--	Räddningsvärn	--
Gysinge	--	--	Räddningsvärn	--

Gästrike Räddningstjänst har som målsättning att på sikt återställa beredskapen i Gävle och Sandviken till 2020 års nivåer samtidigt som beredskapen med ett befäl och fyra brandmän bibehålls i Rörberg.

Lokaliseringen i Rörberg är tillfällig. Gävle kommun har pågående detaljplanarbete kring den tidigare flygplatsen i Rörberg. Gästrike räddningstjänsts hyresvärd vid stationen har beviljats tillfälligt bygglov på fem år för anpassningar av lokalerna. Gästrike Räddningstjänst kommer därmed fortsatt att arbeta för lokalisering och uppbyggnad av ny brandstation väster om Gävle.

2.2 Operativ förmåga

Samhällets insatsförmåga kan beskrivas som summan av den enskildes och räddningstjänstens förmåga, se bild 1. Med "den enskilde" menas här allt från en privatperson till det stora företaget. Vid stora eller mycket komplexa olyckor behöver även andra myndigheter och samhällsaktörer bidra till samhällets samlade insatsförmåga.

¹ Avser tid från det att larm inkommer tills det att första enhet lämnar stationen.

² Jour avser heltidsanställd personal på arbetsstället. Beredskap avser räddningstjänstpersonal i beredskap (RiB). Med räddningsvärn avses stationer utan krav på bemanning eller anspänningstid - utryckning sker på frivillig basis.

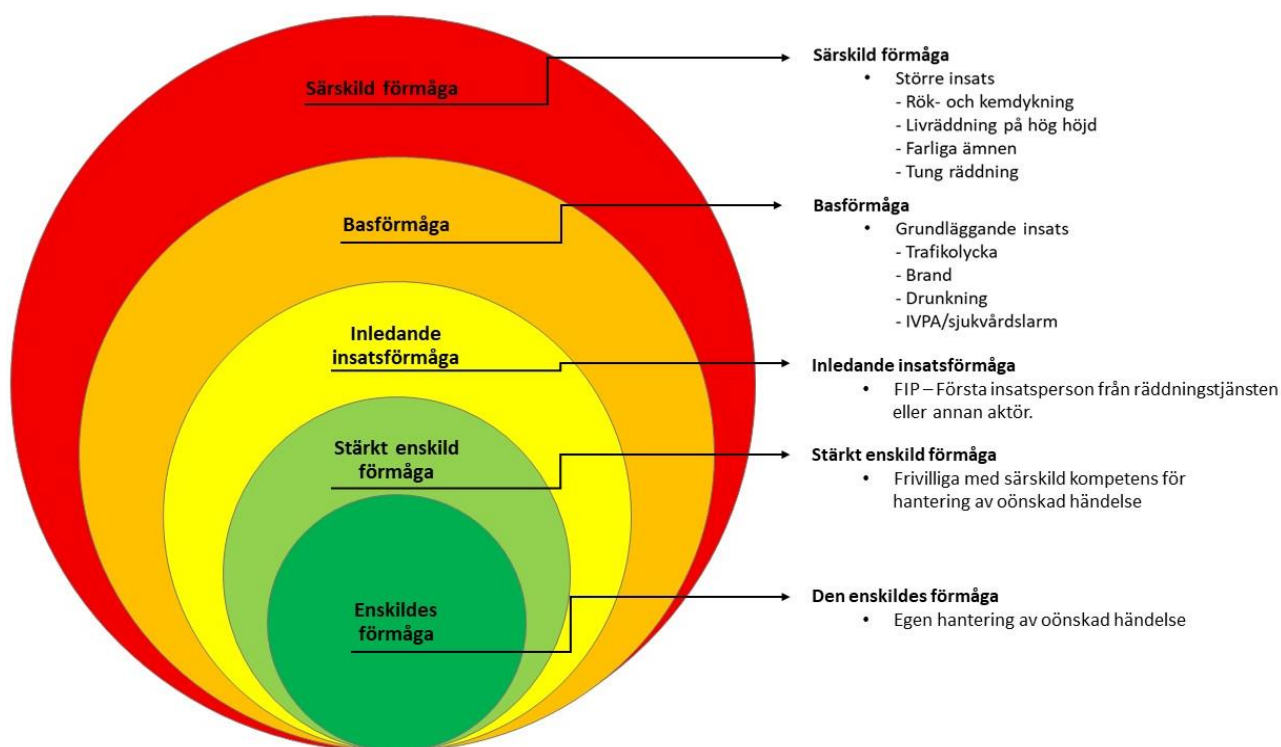

Bild 1. Samhällets insatsförmåga beskrivet utifrån den enskildes och samhällets gemensamma förmåga.

2.2.1 Den enskildes förmåga

Det som mest kan påverka konsekvensen av en oönskad händelse är den enskildes egen förmåga att hantera händelsen. Det kan till exempel vara att den enskilde själv, dels har och kan använda sin släckutrustning i hemmet eller kan utföra hjärt- och lungräddning vid ett sjukdomsfall. Detta är helt beroende av att den enskilde själv tar ansvar för att skaffa sig kompetens att hantera en oönskad händelse.

2.2.2 Stärkt enskild förmåga

Den enskildes förmåga att hantera oönskade händelser kan stärkas genom kompetenshöjande utbildning. Detta bygger på frivillighet och personer eller grupper kan larmas, exempelvis via SMS till en händelse. Med detta ökar såväl den geografiska täckningen som sannolikheten att den enskilde kan bryta eller fördröja skadeutvecklingen vid en oönskad händelse innan räddningstjänsten kommer till platsen.

2.2.3 Inledande insatsförmåga (FIP)

Inledande insatsförmåga utgörs av en Första Insats Person (FIP) och är inom Gästrik Rättningstjänsts geografiska område en resurs från räddningstjänsten. En FIP ska bland annat ha utbildning och förmåga inom insatskategorierna brand, drunkning, trafikolycka samt sjukvård och första hjälpen. En FIP-resurs innebär minst en person och ett fordon samt att förmåga och struktur utgår från och kvalitetssäkras av räddningstjänsten. En FIP är utrustad med teknisk utrustning för att kunna larmas ut av SOS.

2.2.4 Basförmåga

Samtliga räddningsstyrkor har en basförmåga för de olyckor där olycksrisken för hälsa, liv, miljö och stora egendomsvärden enligt riskanalysen är som störst. Det innefattar insatskategorierna trafikolycka, brand, drunkning, utsläpp farligt ämne och sjukvårdsuppdrag.

Räddningschefen kan även fatta beslut om att basförmågan ska innehålla fler områden. För att uppfylla basförmåga måste den personella resursen vara minst tre. Beskrivning av basförmåga redovisas i tabell 3.

Tabell 3. Beskrivning av basförmåga för respektive insatskategori.

Insatskategori	Basförmåga
Trafikolycka	Kunna varna medtrafikanter, helt eller delvis stänga av väg samt placera fordon säkert vid en olycksplats. Kunna utföra prehospitalt omhändertagande. Kunna utföra snabbt uttag ur personbil vid kritisk patient eller yttre hot. Kunna utföra initiala åtgärder för losstagnation och säkert uttag ur personbil. Kunna säkra mot brand
Brand	Brand i byggnad: Kunna utföra invändig och utvändig livräddning. Kunna utföra steglivräddning 11 m. Kunna utföra invändig och utvändig släckning. Kunna genomföra initial vattenförsörjning till egen enhet. Övriga bränder: Kunna begränsa eller släcka brand i skog, mark, upplag eller övrigt.
Drunkning	Kunna utföra ytlivräddning.
Utsläpp farligt ämne	Kunna utföra initiala åtgärder för att hindra eller begränsa skador på liv, egendom eller miljö vid utsläpp av farligt ämne.
Sjukvård	Kunna utföra första sjukvårdsinsatser enligt L-ABCDE och D-HLR.
Övriga räddningsuppdrag	Kunna utföra uppdrag som till exempel automatiskt brandlarm, hissnödläge, akut RVR, vattenskada, hinder på väg, med mera.

2.2.5 Särskild förmåga

Vid större eller mer komplicerade insatser krävs en särskild förmåga. Den särskilda förmågan kan skapas med egna resurser eller tillsammans med resurser från samverkande organisationer. Gästrike Räddningstjänst ska ha egen särskild förmåga inom följande områden:

- Insatsledning
- Rökdykning enligt AFS 2007:7
- Kemdykning enligt AFS 2007:7
- Tung räddning vid trafikolycka

- Livräddning och skadeplatsarbete med höjdenhet
- Livräddning på hög höjd
- Vattenlivräddning med fridykning
- Terrängtransport
- Oljeskadebekämpning i vatten
- Vattentransport med tankenheter
- Skärsläckare
- Första insatsperson

2.2.6 Stationernas förmåga

Alla räddningsstyrkor inom Gästrike Räddningstjänst (förutom Gysinge) har basförmåga att hantera de vanligaste olyckstyperna i sitt geografiska insatsområde och förstärka insatser i hela förbundets insatsområde. Vissa stationer har, utöver basförmågan särskild förmåga som tillsammans med förbundets specialresurser, bidrar till Gästrike Räddningstjänsts sammanlagda insatsförmåga i hela förbundets område.

I samband med utökningen i Rörberg har översyn av Gästrike Räddningstjänst totala förmåga genomförts. Förmåga fördelat på stationsområde redovisas i tabellen nedan.

Tabell 4. Redovisning förmåga för respektive station.

Förmåga	Gävle	Rörberg	Sandviken	Skutskär
Basförmåga	X	X	X	X
Rökdykning med egen styrka	X	X	X	X
Rökdykning tillsammans med annan styrka	X	X	X	X
Kemdykning	X		På sikt flyttas till Sandviken	
Kemdykning tillsammans med annan styrka	X	X	X	X
Höjdenhet	X		X	X
Vattentransport	X	X	X	X
Rappellering	X	X	X	
Andhållningsdyk	X	X	X	
Terrängtransport	X	X	X	
Skärsläckare	X	X	X	X
Första insatsperson				X

Förmåga	Bergby	Hedesunda	Ockelbo	Hofors
Basförmåga	X	X	X	X
Rökdykning med egen styrka	X	X	X	X
Rökdykning tillsammans med annan styrka	X	X	X	X
Kemdykning				
Kemdykning tillsammans med annan styrka	X	X	X	X
Höjdenhet				X
Vattentransport	X	X	X	X
Rappellering				
Andhållningsdyk				
Terrängtransport			X	X
Skärsläckare		X	X	X
Första insatsperson	X		X	X
Förmåga	Storvik	Österfärnebo	Järbo	Gysinge
Basförmåga	X	X	X	
Rökdykning med egen styrka	X			
Rökdykning tillsammans med annan styrka	X	X		
Kemdykning				
Kemdykning tillsammans med annan styrka	X	X		
Höjdenhet				
Vattentransport	X	X		X
Rappellering				
Andhållningsdyk				
Terrängtransport				
Skärsläckare		X		
Första insatsperson	X	X		

Avvikelser gällande stationernas förmåga över längre tidsperiod beslutas av räddningschef. Under pågående räddningsinsats eller kortsiktiga förändringar av riskbild beslutar ledningsnivå 5 (L5) om förändringar av förmåga.

2.3 Ledningsorganisation

Ledningsorganisationen har som huvuduppgifter att löpande värdera och analysera risk- och hotbilder och utifrån det förbereda organisationen för kommande behov. Ledningsorganisationen har också som huvuduppgift att organisera och leda en eller flera enheter och att samverka med alla aktuella funktioner i samhället. Ledningsorganisationen behöver kontinuerligt tolka organisationens roll sett utifrån nuvarande omvärldsläge och väga behovet av resurser till pågående insatser mot behovet av beredskapsproduktion.

Enligt LSO 3 kap. 16 § ska varje räddningsinsats ledas av en räddningsledare. Räddningsledaren leder räddningstjänstens enheter och ansvarar för all myndighetsutövning enligt LSO i samband med räddningsinsats. Räddningsledaren samverkar med andra myndigheter och organisationer under pågående räddningsinsats. Räddningsledare i den kommunala räddningstjänsten är räddningschefen eller den som räddningschefen har utsett att vara räddningsledare.

2.3.1 Ledningsstruktur

Ledningsorganisationen består av yttre ledning av räddningsinsats och inre ledning för att leda organisationen i beredskapsproduktion och vid räddningsinsats. För att tydligare definiera ledningsarbetet inom Gästrikre Räddningstjänst är arbetet uppdelat i systemledning och insatsledning.

2.3.1.1 Systemledning

Systemledning innebär att kontinuerligt utöva normativ och strategisk ledning av räddningstjänsten. Det system som leds definieras som Gästrikre Räddningstjänst samtliga resurser inom givna kommuner. Samtliga resurser står till systemets förfogande och leds av ledningsnivå 5 (L5). Systemledningen är ständigt bevakad av ledningsnivå 4 (L4) och utförs inom fastställd ram.

2.3.1.2 Insatsledning

Insatsledning innebär att på skadeplats leda och fördela arbetet. Ledningsnivå 1 (L1) är första nivån av insatsledning och finns på alla insatser. Insatsledningen kan också larmas efter fastställda larmplaner via SOS eller när L4 ser behov av utökat ledningsbehov.

2.3.2 Ledningsnivåer

Gästrikre Räddningstjänst ledningsorganisation är indelad i fem ledningsnivåer. Nedan beskrivs kortfattat respektive ledningsnivå.

2.3.2.1 Ledningsnivå 1 L1

Leder enskild enhet på mindre insatser. Kan agera som sektorsansvarig vid mer komplexa insatser eller i annan roll som räddningsledaren bedömer vara lämplig för aktuell insats.

2.3.2.2 Ledningsnivå 2 L2

Leder en eller flera enheter på mer komplexa insatser eller där samverkansbehovet är stort. Kan agera räddningsledare eller skadeplatschef vid mer komplexa insatser. Förbundsövergripande ledningsfunktion med möjlighet att agera in i samverkande organisationer.

2.3.2.3 Ledningsnivå 3 L3

Kan agera i yttre ledning av räddningsinsats och inre ledning för att stötta organisationen i beredskapsproduktion och vid räddningsinsats. Förbundsövergripande ledningsfunktion med möjlighet att agera in i samverkande organisationer.

2.3.2.4 Ledningsnivå 4 L4

L4 arbetar på uppdrag av räddningschefen, för att kontinuerligt arbeta med systemledning och normativ ledning inom Gästrike Räddningstjänst. En första analys av resursbehov vid räddningsinsats utförs av L4. Omvärldsbevakning för medlemskommunerna vad gäller eventuell påverkan på kommunerna utförs av L4.

2.3.2.5 Ledningsnivå 5 L5

L5 är ansvarig för att systemet ständigt är ändamålsenligt ordnat utifrån handlingsprogrammet. L5 utövar systemledning genom räddningschefens mandat. L5 ansvarar för att kontinuerligt definiera organisationens roll i förhållande till situationen och andra organisationers verksamhet.

2.4 Kompetenser

Förmågan att genomföra en räddningsinsats på ett effektivt sätt är beroende av ett flertal faktorer där insatstider, styrkans storlek, materiella resurser, metodval och personalens kompetens är några av många viktiga faktorer. I tabell nr 5 redovisas de formella kompetenskraven för samtlig operativ personal i Gästrike Räddningstjänst. Undantag från kompetenskrav beslutas av räddningschef.

Tabell 5. Formella kompetenskrav för respektive befattning.

Befattning	Kompetenskrav	Kommentar
Räddningschef	Räddningsledning B MSB alt. Brandingenjörsexamen med RUB Tillsyn A	
L5	Räddningsledning B MSB alt. Brandingenjörsexamen med RUB Tillsyn A	
L4	Räddningsledning B MSB alt. Brandingenjörsexamen med RUB Tillsyn A	
L3	Räddningsledning B MSB alt. Brandingenjörsexamen med RUB Tillsyn A	
L2	Räddningsledning B MSB alt. Brandingenjörsexamen med RUB Tillsyn A	
L1 Styrkeledare Heltid (SL)	Räddningsledning B MSB	Räddningsledare A för vikarierande SL
L1 Styrkeledare RIB (SL) Enhetsledare	Räddningsledare A MSB Intern operativ enhetsledarutbildning	L4 räddningsledare på distans
Brandman Heltid	GRIB MSB alt. Räddningsinsats eller MSB utbildning SMO alt. Brandman Heltid.	
Räddningspersonal i beredskap (RiB)	Preparandutbildning	GRIB MSB
Räddningsvärnspersonal	Preparandutbildning	
Stabschef	Stabschefsutbildning	
Stabspersonal	Intern stabsutbildning	

2.4.1 Kompetensutveckling

Övningsverksamhetens innehåll bygger på den framtagna riskanalysen för Gästrike Räddningstjänsts operativa område. Utifrån kompetensplanen är övningsverksamheten uppdelad i tre olika nivåer, enligt nedanstående:

INDIVIDÖVNING:

- Arbetsledaren ser över arbetslagets behov av övning för att underhålla individernas grundläggande kunskapsnivå inom varje kompetens.
- Övningens mål, syfte och upplägg finns dokumenterade.
- Övningen schemaläggs inte på årsbasis, utan planeras av arbetsledaren i respektive arbetslag.
- Registrering av övning genomförs av arbetsledaren.

MÅLÖVNING:

- Koordinator för respektive övningsfunktion ansvarar för att övningarna planeras inom kompetensernas beslutade tidsintervall.
- Arbetsledaren för varje arbetslag ansvarar för att övningen utförs.
- Övningarna syftar till att bibehålla samt utveckla individens förmåga inom en viss yrkeskompetens.
- Övningens mål, syfte, upplägg och krav finns dokumenterade.
- Övningen kan vara instruktörsledd men ska även kunna genomföras utan instruktör efter en given övningsmall.
- Registrering av övning genomförs av arbetsledaren.

KRAVÖVNING:

- Koordinator för respektive övningsfunktion ansvarar för att övningarna planeras inom kompetensernas tänkta tidsintervall.
- Arbetsledaren för varje arbetslag ansvarar för att övningen genomförs.
- Övningarna syftar till att bibehålla samt utveckla individens förmåga inom en viss yrkeskompetens.
- Om övningen inte genomförs inom avsedd tidsintervall så mister medarbetaren aktuell kompetens. Åtgärdsplan vidtas.
- Övningarna leds av instruktör från aktuell övningsfunktion.
- Övningarnas mål, syfte, upplägg och krav finns dokumenterade.
- Registrering av övning och eventuella kunskapskontroller utförs av utsedd instruktör.

2.5 Resurser

Vid räddningsinsatser är räddningstjänsten i behov av olika typer av resurser. Nedan beskrivs de olika resurstyper och resurser som räddningstjänsten på olika sätt kan använda sig av.

2.5.1 Specialresurser i förbundet

Gästrike Räddningstjänst har ett flertal specialresurser som används vid räddningsinsatser. Dessa finns generellt inte utspridda i hela verksamhetsområdet utan på en eller ett fåtal brandstationer.

Tabell 6 Specialresurser i förbundet.

Resurs	Innebörd resurs
Kemresurs	Förstärkningsresurs utrustad med materiel för hantering av utsläpp med farliga ämnen.
Skogbrandsresurs	Förstärkningsresurs utrustad med materiel för brandsläckning vid omfattande skogsbränder.
Tung räddning	Förstärkningsresurs utrustad med materiel för hantering av omfattande kommunikationsolyckor med tunga fordon.
Oljeskydd	Förstärkningsresurs utrustad med materiel för hantering av oljeutsläpp i sjö och hav.
Skumresurs	Förstärkningsresurs utrustad med släckmedel för brandsläckning vid större bränder med petroleumprodukter.
Terräng-bandvagn	Förstärkningsresurs för materiell och persontransport i terräng
Restvärde	Förstärkningsresurs utrustad med materiell för restvärdesräddning i större omfattning.
Katastroftält	Förstärkningsresurs vid omfattande olyckor med stort sjukvårdsbehov.
Rökskyddsdepå	Förstärkningsresurs vid omfattande bränder med stort behov av personlig skyddsutrustning.

2.5.2 Nationella resurser

Vid omfattande eller speciella olyckor finns det även ett antal nationella förstärkningsresurser som Gästrikens Räddningstjänst har möjlighet att använda. Förstärkningsresurserna samordnas av MSB och ger räddningstjänsten tillgång till ytterligare förmågor. Dessa resurser finns strategiskt placerade över landet. Utöver dessa förstärkningsresurser finns även en nationell resurs att tillgå för brandbekämpning vid cisternbränder. Släckmedelscentralen (SMC) är ett bolag som hanteras av Svenska petroleum och biodrivmedelsinstitutet (SPBI) och finansieras av oljebolagen i Sverige

Tabell 7. Nationella resurser som Gästrikre Räddningstjänst kan tillgå.

Resurs	Innebörd resurs
Skogsbrand	Depåerna finns på 12 platser i landet Skogsbrandsdepåerna förvaras hos olika räddningstjänster och i MSB:s centrallager i Kristinehamn.
Översvämning	Samtlig materiel förvaras i MSB:s centrallager i Kristinehamn.
CBRN	MSB:s resurser består av kemenheter, saneringsenheter, indikeringsenheter samt expertstöd genom Företagens kemberedskap.
Oljeskydd	Oljeskyddsförråden finns på 5 platser, Göteborg, Oskarshamn, Härnösand, Djurö och Slite.
Cisternbränder	Nationell resurs att tillgå från SPBI för brandbekämpning vid cisternbränder Resursdepåerna finns fördelade på fyra platser, Stockholm, Göteborg, Sundsvall och Malmö.

2.5.3 Internationella resurser

Generellt finns det god förmåga i Sverige att hantera olyckor och kriser. Det kan dock uppstå situationer när inte heller Sveriges samlade resurser räcker till. Det finns upparbetade planer om hur andra länder kan stötta Sverige. Ett exempel på förstärkning kan vara flygande resurser vid större skogsbränder.

Förstärkningsresursen avropas från MSB och koordineras av Emergency response coordination centre (ERCC) i Bryssel. När begäran om internationell hjälp görs är det den aktör som begär hjälpen som också ansvarar för att ta emot stödet på ett ordnat sätt. Då denna typ av händelser sällan är förekommande kan enskilda kommuner och länsstyrelser behöva stöd med kunskap och resurser för detta. Förstärkningsresursen har till uppgift att stödja aktören som är ansvarig för insatsen med mottagning och koordinering av den internationella hjälpen. Den stödjer också de inkommande stödresurserna i kommunikationen med svenska kontakter.

2.5.4 Samverkande organisationer

Gästrikre Räddningstjänst gränsar mot Hälsingland, Uppland, Västmanland och Dalarna. Det innebär att samverkan sker över två länsgränser och inom Gävleborgs län. Detta finns reglerat i avtal. Syftet är att den eller de som är drabbade av en olycka inte ska få en fördröjd skadeavhjälpande insats oavsett var olyckan inträffar. Samverkansstrukturerna gör också att insatserna blir mer uthålliga och resurssätts på ett relevant sätt. En fördjupad samverkan finns inom Gävleborgs län.

Gästrikre Räddningstjänst samverkar med Länsstyrelserna i Gävleborgs län och Uppsala län.

Andra samverkande myndigheter är bland annat Region Gävleborg, Region Uppsala, Polisen och MSB.

2.6 Räddning i kustnära miljöer

Gästrikе Räddningstjänsts geografiska område innefattar många sjöar, vattendrag och kust mot Bottenhavet i öst. Detta ställer krav på operativ förmåga för räddning i vatten. Gästrikе Räddningstjänst ansvarar för räddningstjänst vid olyckor på kommunalt vatten. Vid olyckor på statligt vatten ansvarar Sjöfartsverket för räddningstjänst. Inom Gästrikе Räddningstjänst geografiska område är Bottenhavet, i icke kustnära områden och hamnar, statligt vatten. Bilderna nedan visar gränsen mellan kommunalt och statligt vatten går. Innanför den blå linjen är det kommunalt vatten och utanför statligt vatten.

Bild 2. Gränsdragning kommunalt och statligt vatten i Norrsundet.

Bild 3 . Gränsdragning kommunalt och statligt vatten i Gävle.

Bild 4. Gränsdragning kommunalt och statligt vatten i Skutskär.

Utifrån tidigare insatsutvärderingar genomfördes under år 2019 organisation för andhållningsdyk vid förbundets heltidsstationer, Gävle och Sandviken. Organisation för andhållningsdyk innebär att neddyk till maximalt fyra meter möjliggörs vilket ökar den operativa förmågan vid drunkningslarm. Förbundets RIB-stationer ska innehålla basförmåga för inledande första insats vid räddning i vatten. Basförmåga för inledande första insats vid räddning i vatten innebär att rädda en nödställd vid vattenytan inom rimlig tid.

Gästrike Räddningstjänst har sedan 2013 en framtagna oljeskyddsplan som beskriver räddningstjänstens förmåga, arbetsmetod och samverkan med andra myndigheter och aktörer. Oljeskyddsplanen är inte del i handlingsprogrammet. Oljeskyddsplanen kan lämnas ut på begäran efter genomförd sekretessgranskning.

Vid händelser i vatten samverkar räddningstjänsten med flera olika aktörer. Är händelsen på statligt vatten sker samverkan primärt med Kustbevakningen, Sjöfartsverket, Polisen, regionerna och den frivilliga organisationen Sjöräddningssällskapet. Är händelsen på kommunalt vatten sker samverkan primärt med Polisen och regionerna. Samverkan sker med andra myndigheter med förmåga till räddningsdykning.

2.7 Insatsförberedande

Goda förberedelser i form av planering av räddningstjänstverksamheten är avgörande för insatsförmågan. För att så snabbt som möjligt kunna bryta ett olycksförlopp och minska konsekvenserna av olyckan, samtidigt som en säker arbetsmiljö för räddningspersonalen skapas arbetar Gästrikre Räddningstjänst insatsförberedande i tre olika nivåer:

Nivå 1: Framkörningskort

Ett framkörningskort ska användas för att hitta till ett objekt eller område och kunna påbörja en insats. Beroende på objektets art och riskbild behöver framkörningskortet förses med olika information för att en insats ska kunna påbörjas på ett effektivt sätt vid en olycka.

Nivå 2: Områdeskort

Områdeskort ska användas där ett behov av snabb information föreligger samt där specifika risker finns. Som till exempel områden med solcellspaneler och radhusområden. Beroende på områdets riskbild förses områdeskorten med olika mycket information.

Nivå 3: Insatsplan

Insatsplan används vid större och komplexa byggnader, vid skyddsvärda områden som till exempel samhällsviktig verksamhet, kritisk infrastruktur, risk för allvarlig miljöpåverkan och farlig verksamhet. Vid stora och komplexa byggnader eller områden behövs mer information för att kunna genomföra effektiv insats. Insatsplanen kan upprättas för ett specifikt objekt, men även upprättas som en generell plan för en specifik typhändelse. Insatsplaner upprättas i samverkan med verksamhetsutövare och andra myndigheter eller förvaltningar.

Utöver dessa tre nivåer finns även ett antal andra stöd som till exempel:

- Kommunal plan för räddningsinsatser vid Sevesoanläggningar
- Riktlinjer för användning av skum vid brandsläckning
 - Riktlinjer som beskriver när skumbrandsläckning kan användas i syfte att begränsa miljöpåverkan.
- Digitalt insatsstöd
 - Sårbarhetskarter, kartor över vattenskyddsområden som stöd vid miljöolyckor.
- Riktlinjer för omhändertagande av kontaminerat släckvatten
 - Pågående projekt för att ta fram arbetsmetoder och materiell för omhändertagande av kontaminerat släckvatten. Driftsättning under 2020.

2.7.1 Brandvattenförsörjning

Gästrik Räddningstjänst är beroende av tillgång till vatten för brandsläckning. Historiskt har räddningstjänsten i tätorter använt vattenposter kopplade till de kommunala dricksvattenledningarna. Det ställs högre krav på dricksvattendistributörerna att leverera vatten med hög kvalitet. Detta medför att de tidigare överdimensionerade vattenledningarna successivt byts ut till ledningar med mindre dimensioner som också medför att mindre vattenvolym finns i ledningarna. Räddningstjänsten behöver vid tillfällen stora volymer vatten under räddningsinsatser, vilket på ett samhällsekonomiskt sätt inte kan tillgodose via dricksvattenledningar.

Gästrik Räddningstjänst har en ambition om att tidigt delta i exploateringar av nya etableringar där brandvattenfrågan är central. Samverkan sker med kommunernas plan- och byggförvaltningar, kommunernas säkerhetsavdelningar, dricksvattendistributörerna och exploatören för att säkerställa att båda intressena dricksvatten och brandvatten kan säkerställas.

Gästrik Räddningstjänst kommer fortsätta att arbeta med att utveckla olika typer av vattenposter utifrån de lokala förutsättningarna som finns för exploateringen. Nedan är olika alternativ för räddningstjänsten att tillgodose brandvattenförsörjningen:

- Brandposter: vattenposter kopplade till dricksvattenledningar.
- Vattenkiosker: Pumpstation som antingen är kopplad till vattenledningssystem eller till vattentank.
- Alternativssystem: Skytteltrafik med tankbilar mellan olycksplats och plats där vattenuttag kan ske.
- Brandvattendammar: Dammar i närheten av objekt eller områden där brandvatten inte kan förse på annat sätt. I brandvattendammarna ska dimensionerande mängd vatten finnas tillgänglig oavsett årstid eller väderlek. Brandvattendammarna tas fram i samråd med räddningstjänsten.
- Öppet vatten och vattendrag

2.8 Alarmering

Gästrik Räddningstjänst har, tillsammans med kommuner och räddningstjänstförbund i Sveriges fem nordligaste län ett avtal med SOS Alarm om alarmering. Avtalet innebär att SOS Alarm åtar sig att larma ut räddningsresurser utefter fastställda larmplaner. SOS Alarm tar emot nödsamtal på nödnumret 112 och har 14 centraler i landet för larmmottagning och krisberedskapsuppdrag utförs gränslöst mellan centralerna.

Vid störning i 112-funktionen på grund av avbrott i teletrafiken hos flera teleoperatörer och som drabbar både fast och mobil telefoni ska det säkerställas att allmänheten kan få hjälp med att alarmera räddningstjänsten på annat sätt. Hjälp kan då fås vid brandstationerna i drabbade områden. Bemanning av brandstationer beslutas då omfattningen av avbrottet är klarlagt. Vid allvarlig störning i 112-funktionen kommer information till allmänheten ske via VMA och andra informationskanaler när en störning uppstått.

2.9 Farlig verksamhet

Enligt förordning (SFS 2003:789) om skydd mot olyckor 3 kap. 6§ ska kommunen, i detta fall Gästrike Räddningstjänst, upprätta plan för räddningsinsats för verksamheter som omfattas av de högre kravnivåerna enligt Sevesolagstiftningen. Planens syfte är att på ett överskådligt sätt beskriva risker i verksamheterna, hur Gästrike Räddningstjänst tillsammans med förebyggande åtgärder har planerat för att kunna hantera räddningsinsatser, hur resurser ska samordnas samt hur allmänheten ska varnas och informeras.

Utöver kommunala planen för räddningsinsats finns även de interna planerna för räddningsinsats vid respektive farlig verksamhet som omfattas av högre kravnivåer enligt Sevesolagstiftningen. Kommunala planen för räddningsinsats och intern plan för räddningsinsats ska samordnas.

Kommunal plan för räddningsinsats ska innehålla:

- Information om hur kommunens räddningstjänst organiseras vid en allvarlig kemikalieolycka.
- Redogörelse av hur kommunens räddningstjänst larmas vid en allvarlig kemikalieolycka.
- Vilka personella och materiella resurser som behövs och hur dessa ska samordnas vid en allvarlig kemikalieolycka.
- Hur räddningsinsatser ska genomföras, både inom och utanför verksamhetens område, vid en allvarlig kemikalieolycka.
- Redogörelse av hur allmänheten, närliggande verksamheter, och andra verksamhetsplatser ska varnas och informeras vid en allvarlig kemikalieolycka.
- Vilka åtgärder som allmänheten, närliggande verksamheter, samt verksamhetsplatser ska vidta i händelse av en sådan olycka.
- Uppgift om hur underrättelser till berörd myndighet i annan stat ska lämnas enligt 6 kap. 10 § tredje stycket lagen (2003:778) om skydd mot olyckor.

Kommunal plan för räddningsinsats revideras vid större förändringar i egna räddningstjänstorganisationen eller vid verksamheten.

Kommunal plan för räddningsinsats ska tillsammans med verksamhetens interna plan för räddningsinsats övas minst vart tredje år eller vid större förändringar.

Kommunal plan för räddningsinsats finns att ta del av via Gästrike Räddningstjänst webbplats.

3. Under räddningsinsats

3.1 Varning och information till allmänheten

Gästrike Räddningstjänst är vid vissa tillfällen involverade i händelser som innebär att allmänheten snabbt måste informeras eller varnas. Exempel på sådana händelser är när olyckor kan innebära svåra konsekvenser för människor, egendom och miljö. Allmänheten ska kunna få veta vad som hänt, vad riskerna består av, hur man skyddar sig och vilket utbredningsområde olyckan har. Allmänheten ska också informeras om när faran är över.

Varnings- och informationssystemet "Viktigt meddelande till allmänheten" (VMA) består av utomhuslarmet "Viktigt meddelande" och "Meddelanden i radio och tv". Systemet används av statlig och kommunal räddningstjänst för att varna och informera allmänheten vid olyckor eller vid risk för olyckor. VMA-signalen aktiveras i första hand från SOS Alarm, alternativt från brandstationen i Gävle

Det finns två nivåer av meddelanden, varningsmeddelanden och informationsmeddelanden.

Den som begär VMA ansvarar för informationens innehåll och att uppgifterna är korrekta. Informationen lämnas till SOS-centralen som förmedlar den till Sveriges Radios sändningsledning. Meddelandet bör innehålla information om:

- Vad som hänt
- Vad som utgör det akuta hotet mot liv, hälsa och miljö
- Vad människor ska göra för att skydda sig
- Vad allmänheten kan göra för att eventuellt underlätta räddningsarbetet

VMA-systemet utgörs av utomhuslarm och meddelande i radio och tv. Signalen i utomhuslarmet består av 7 sekunder långa ljudstötar med 14 sekunders paus emellan. Den ska ljuda i minst 2 minuter.

VMA kan även sändas via SMS-tjänst till berörda genom SOS-alarm. Från och med 1 juli 2017 gjordes en lagändring som gör det möjligt att skicka VMA via SMS till mobiltelefoner i ett visst område.

Varningsmeddelande sänds direkt på begäran av behörig räddningsledare, myndighet eller företag då omedelbar risk för skada på liv, egendom eller miljö bedöms föreligga.

Informationsmeddelande sänds utan krav på omedelbarhet och på begäran av behörig räddningsledare eller myndighet och företag för att förebygga och begränsa skador på människor, egendom eller miljö. Informationsmeddelande kan användas i situationer som tenderar att utvecklas till allvarliga störningar i viktiga samhällsfunktioner som till exempel extraordinära händelser, elavbrott eller avbrott i telekommunikationerna.

Begäran om sändning av meddelande i radio och tv lämnas till den regionala SOS-centralen som vidarebefordrar den till sändningsledningen på Sveriges Radio via SOS-centralen i Stockholm.

Signalen "Viktigt meddelande" provas klockan 15:00 första helgfria måndagen i mars, juni, september och december. Samtidigt provas också signalen "Faran över" som är en 30 sekunder lång ihållande signal.

4. Efter räddningsinsats

När en räddningsinsats är avslutad ska kommunen enligt LSO 3 kap. 10 § se till att olyckan undersöks för att i skälig omfattning klarlägga orsakerna till olyckan, olycksförloppet och hur insatsen har genomförts. I Gästrike Räddningstjänsts medlemskommuner har detta ålagts räddningstjänsten via förbundsordningen. Det lägsta kravet som ställs för att en insatsutvärdering och olycksundersökning ska vara av skälig omfattning är en väl dokumenterad händelserapport. Händelserapporteringen är en viktig del i den interna uppföljningen och ett led i att ständigt förbättra verksamheten. Händelserapporterna ger även ett stort underlag för att få fram statistik till bland annat riskanalyser.

4.1 Insatsutvärdering

När en räddningsinsats är avslutad ska kommunen enligt LSO 3 kap.10 § se till att i skälig omfattning utvärdera hur insatsen har genomförts. Resultatet av undersökningarna återkopplas i lärande syfte i egen organisation för att förbättra rutiner och arbetssätt.

Gästrike Räddningstjänst arbetar med tre nivåer av insatsutvärderingar:

- Händelserapportens del för utvärdering är den lägsta skäliga nivån.
- Grupputvärderingar skrivs i en särskild framtagna mall och används när något framkommit som är viktigt att lyfta fram och som ska spridas inom organisationen.
- Utökad insatsutvärdering skrivs i en särskild framtagna mall och ska användas när flera stationer varit involverade i en händelse och det krävs ett större underlag för att beskriva de olika skeendena i insatsen.

4.2 Olycksundersökning

Räddningstjänsten ansvarar för att genomföra olycksundersökning enligt LSO 3 kap. 10 § efter de insatser som räddningstjänsten larmats på.

Målet med alla olycksundersökningar är att finna orsakerna till olyckan, olycksförloppet och hur insatsen har genomförts. Resultatet av undersökningarna ska i lärande syfte återkopplas i egen organisation för att förbättra rutiner och arbetssätt.

Gästrik Räddningstjänst arbetar med tre nivåer av olycksundersökningar: händelserapport, utökad olycksundersökning och fördjupad olycksundersökning.

Händelserapportens del för olycksundersökning är den lägsta skäligen nivå.

4.2.1 Utökad olycksundersökning

Utökad olycksundersökning sker efter olyckor och på anmodan av kommuner eller andra myndigheter. De utökade olycksundersökningarna genomförs av personal från Gästrik Räddningstjänst. Återkoppling återges till medlemskommunerna, MSB och de externa parter som berörs av den aktuella olyckan.

4.2.2 Fördjupad olycksundersökning

Vid omfattande allvarliga händelser kan fördjupad olycksundersökning utföras av en grupp personer från drabbad kommun, andra räddningstjänster, myndigheter eller privata företag tillsammans med Gästrik Räddningstjänst. Exempel på myndigheter som kan efterfråga fördjupad olycksundersökning är Polisen och Trafikverket. Det kan även komma önskemål från MSB att utreda vissa händelser för ett bättre underlag nationellt.

5. Räddningstjänst under höjd beredskap

Räddningstjänster har enligt LSO kap. 8 utökade skyldigheter då höjd beredskap råder. De ökade skyldigheterna omfattar:

- upptäckande, utmärkning och röjning av farliga områden,
- indikering, sanering och andra åtgärder för skydd mot kärnvapen och kemiska stridsmedel,
- kompletterande åtgärder som är nödvändiga för att verksamhet enligt denna paragraf skall kunna fullgöras

Skyldigheterna medför att det ställs högre krav på räddningstjänsternas förmåga då höjd beredskap råder. I Förvarsdepartementets publikation Motståndskraft – Inriktningen av totalförsvaret och utformningen av det civila försvaret 2021–2025, beskrivs det säkerhetspolitiska läget som instabilt, oförutsägbart, svårbedömt och med snabba skiftningar. Tendenser i det säkerhetspolitiska läget som beskrivs i rapporten och som bedöms vara applicerbara på Gästrik Räddningstjänsts geografiska område är ökad globalisering, digitalisering, ökade migrationsströmmar och främlingsfientliga- och radikala nationalistiska strömningar. Det beskrivs också att "Ett väpnat angrepp mot Sverige kan inte uteslutas. Det kan inte heller uteslutas att militära maktmedel eller hot om sådana kan komma att användas mot Sverige."

Räddningstjänsten är en del i det civila försvaret och tillika samhällsviktig verksamhet både i fredstid och under höjd beredskap. Det civila försvaret har till uppgift att:

- värna civilbefolkningen,
- säkerställa de viktigaste samhällsfunktionerna,

- upprätthålla en nödvändig försörjning,
- bidra till det militära försvarets förmåga vid väpnat angrepp eller krig i vår omvärld,
- upprätthålla samhällets motståndskraft mot externa påtryckningar och bidra till att stärka försvarsviljan,
- bidra till att stärka samhällets förmåga att förebygga och hantera svåra påfrestningar på samhället i fred,
- med tillgängliga resurser bidra till förmågan att delta i internationella fredsfrämjande och humanitära insatser.

Gästrike Räddningstjänst har i dagsläget inte förmågan att analysera lokala konsekvenser ur ett säkerhetspolitiskt perspektiv. Dock antas att de stora kommunikationslederna via E4, E16, Bergslagsbanan, Norra stambanan och Ostkustbanan samt cistern- och containerhamnen i Gävle kan utgöra militärstrategiska mål ur ett transport- och energiförsörjningsmässigt perspektiv. Dessutom antas att det vid höjd beredskap samt krig innebär ökat antal räddningsinsatser utifrån bland annat:

- risk för helt eller delvis kollapsade byggnader,
- omfattande bränder som riskerar skada allmänheten,
- omständigheter som försvårar räddningsinsats exempelvis blockerade vägar och oexploderad ammunition

Mellan 2010 – 2015 avyttrade MSB de statliga förråd av räddningstjänstmaterialet som tidigare fanns utplacerade i regionen. Beslutet om avyttringen togs 2010 till följd av det då rådande säkerhetspolitiska läget. Ett militärt angrepp i någon form sågs osannolikt. Sedan 2015-12-10 gäller dock ett nytt regeringsbeslut om att återta totalförsvarsplaneringen. Beslutet skulle kunna medverka till ökade materialtillgångar och utbildningar för räddningstjänsten att nyttja och ta del av för att öka förmågan att hantera situationer under höjd beredskap.

Gästrike Räddningstjänst behöver i samverkan med medlemskommunerna och andra myndigheter utveckla förmågan att analysera säkerhetspolitiska konsekvenser på samhället och den egna verksamheten och därigenom anpassa verksamheten till förändrade förutsättningar och utökat uppdrag.